

- Két, önmagának megcímezett, normál méretű, felbélyegzett boríték, amelyben a felvételi beszélgetésre hívó, illetve a felvételi eredményéről szóló értesítést fogja megkapni. A kommunikáció gyorsítására e-mail- és sms-értesítést is küldünk.

- Doktoranduszok küldjék el diplomájuk másolatát, valamint szakdolgozatuk, illetve doktori témájuk rövid ismertetését is. Új doktoranduszok sikeres záróvizsgájuk igazolását és doktori iskolai felvételük (előzetes) értesítést nyújtásuk be.

Jelentkezési lap letölthető a http://www.bolyai.elte.hu/m4_tagok/download/jelentkezesilap2006.doc helyről.

A *beküldési határidő*: A fenti anyagoknak postai úton 2006. augusztus 2-ig kell megérkeznie a következő címre: ELTE Bolyai Kollégium. 1117 Budapest, Nándorfejérvári út 13.

Kérjük, hogy a felvételi pályázat anyagát benyújtás előtt gondosan ellenőrizzék, és győződjenek meg róla, hogy az ajánlólevelek lezárt, az ajánlók által hitelesített borítékban érkeznek. A hiányos, vagy a beküldési határidő után érkező pályázati anyagokat nem tudjuk figyelembe venni.

A *felvételire külön meghívást küldünk*. Időpontja: 2006. augusztus 10–11. Helyszíne: 1117 Budapest, Nándorfejérvári út 13. A jelentkezők kétnapos program keretében ismerkedhetnek meg a kollégiummal. A felvételi beszélgetésen a kollégium igazgatójával, a szaktanárokkal és a diákönkormányzat képviselőivel találkoznak a jelentkezők. A beosztásáról a meghívóban (elektronikusan, sms-ben, levélben) küldünk értesítést. E-mail: bok@bolyai.elte.hu

Budapest, 2006. május 15.

Patkós András
igazgató

HÍREK – ESEMÉNYEK

A TÁRSULATI ÉLET HÍREI

A Eötvös Társulat 2006. évi Küldöttközgyűlése

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat 2006. május 27-én tartotta meg – a kialakult szokásnak megfelelően az ELTE Természettudományi Kara fizikai épületének egyik előadótermében – idei Küldöttközgyűlését. A 94 bejelentett küldött közül 56 fő megjelenése folytán határozatképes közgyűlés megnyitását követően *Horváth Dezső*, a fizikai tudomány doktora tartotta meg *Szimmetriák és sértésük a részecskék világában – a paritássértés 50 éve* című, napirend előtti előadását, széles körben tekintve át a fizika alapvető elveinek megfogalmazásában döntő szerepet játszó szimmetriák és lehetséges sértésük felismerésének, kísérleti igazolásának történetét. A történeti ismertetés mellett áttekintést adott a kérdéskör jelenlegi helyzetéről és a közeljövőre tervezett kísérletekről is.

A Küldöttközgyűlés az eredetileg javasolt napirendet annyiban módosította, hogy napirendre vette a 2007. évi Küldöttközgyűlés jelölőbizottságának megválasztását.

Az érdemi munka megkezdése előtt *Patkós András*, a Társulat elnöke rövid bevezetőjében kiemelt néhány fontos eseményt a Társulat előző évi tevékenységéből, különös tekintettel a *Fizika Éve* keretében megvalósított rendezvényekre. Külön köszönetet mondott a Társulat Csongrád megyei csoportjának szerteágazó tevékenységéért, különösen a fénystaféta sikeres megrendezéséért.

A szavazatszámlláló bizottság (*Mester András, Piláth Károly, Török István*) megválasztását követően a Társulat főtitkára terjesztette a Küldöttközgyűlés elé a Társulat 2005. évről szóló, mind a gazdálkodásra, mind a szakmai tevékenységre kiterjedő közhasznúsági jelentését, a 2006. évi költségvetés tervezetét, valamint az elnökségnek egyes szakcsoportok működését érintő határozati javasla-

tát. A Küldöttközgyűlés mind a közhasznúsági jelentést (lásd ugyanebben a lapszámban), mind a folyó évi költségvetést (80 378 eFt bevételi és 80 234 eFt kiadási főösszeggel) egyhangúlag, ellenszavazat és tartózkodás nélkül fogadta el. Hasonló módon fogadta el a Küldöttközgyűlés a szakcsoportok működését érintő határozati javaslatot (lásd a jelen beszámoló végén).

Az Ellenőrző Bizottság jelentését *Woynarovich Ferenc* elnök terjesztette elő. A jelentés megállapította, hogy mind a Társulat gazdálkodása, mind működésének egésze megfelelt a jogszabályi követelményeknek. A Küldöttközgyűlés az Ellenőrző Bizottság jelentését ellenszavazat és tartózkodás nélkül tudomásul vette.

Az általános vita keretében *Sükösd Csaba* tájékoztattott a CERN tanárok részére szervezett külön, háromhetes programjáról és a magyar részvétel szervezésének jelenlegi helyzetéről.

Gyulai József akadémikus, a jelölőbizottság elnöke ismertette javaslatukat a Társulat 2007-ben hivatalba lépő, de most megválasztandó új elnökére *Sólyom Jenő* akadémikus személyében. A továbbiakban javaslat hangzott el *Szabó Gábor* akadémikus, valamint *Sükösd Csaba* személyére is. *Szabó Gábor* a jelölést nem fogadta el, *Sükösd Csaba* felvételét a szavazólapra a Küldöttközgyűlés 5 tartózkodással fogadta el.

A lefolytatott szavazás eredményeként a Küldöttközgyűlés 31 szavazattal (*Sükösd Csabára* adott 18, valamint 3 érvénytelen szavazat mellett) *Sólyom Jenő*t választotta meg a Társulat 2007-ben hivatalba lépő elnökének.

A következő évi, a Társulat elnökségének többségét érintő választásra tekintettel a Küldöttközgyűlés új jelölő-

bizottságot választott. A 48 szavazattal (4 érvénytelen szavazat mellett) megválasztott új jelölőbizottság elnöke Gyulai József akadémikus, tagjai Kiss Gyula, Papp György, Vertse Tamás és Zsúdel László.

A Társulat díjai

A Küldöttközgyűlés záróaktusaként kerültek kiosztásra a Társulat érmei és díjai. A díjazottak:

BÍRÓ LÁSZLÓ PÉTER *Gyulai Zoltán-díj* szén alapú nanostruktúrák kutatásáért. Jelentős eredményeket ért el szén nanocső architektúrák (szabályos spirálok, Y-elágazások, gyöngy sorok) kutatásában. Hozzájárult a pásztázószondás módszerekkel nyerhető információk pontosabb értelmezéséhez.

BORBÉLY ANDRÁS *Schmid Rezső-díj* szinkrotron-sugárzás alkalmazásáért heterogén szerkezetek vizsgálatában. Szilárd anyagokban a lokális tárolt energia kísérleti meghatározásában ért el jelentős eredményeket. Ezen belül kimutatta, hogy nagydeformációs alakváltozás során a kialakuló textúra komponensekben eltérő diszlokáció sűrűség van jelen, és azon komponensek kristályosodnak ki először, amelyekben a tárolt energia a legnagyobb.

CSABAI ISTVÁN *Detre László-díj* csillagászati adatbázisok kutatásáért és fotometriás vöröseltolódás becslő módszer kifejlesztéséért. Aktív résztvevője a Sloan Digital Sky Survey-nek, amely a legnagyobb olyan műholdas csillagászati adatbázis, amely az Univerzum feltérképezését tűzte ki célul. Olyan módszereket fejlesztett ki, amelyek az összes galaxisra rendelkezésre álló fotometria segítségével képesek becsülni a galaxisok vöröseltolódását. Fiatalos lendülete, szuggesztív előadói stílusa sokakat nyert meg a fizika számára.

TÍMÁR JÁNOS *Szalay Sándor-díj* királis szimmetria kutatásáért az atommagokban. Az atommag-kiralitás új jelenségének egyik úttörő kutatója. Nemzetközi együttműködésben vizsgálta ^{104}Rh körüli atommagok forgási sávjait. Kimutatták, hogy a ^{104}Rh körüli atommagok egy királis szigetet alkotnak a magtérképen.

KÁROLYHÁZI FRIGYES *Marx György Felsőoktatási Díj*. A fizikaoktatás teljes spektrumában az általános iskolától kezdve a középiskolán keresztül az egyetemi oktatásig minden szinten alkotó módon, erős elszántsággal és hivatástudattal munkálkodott az oktatás jobbá tételén. A Mikola- és Eötvös-versenyek szervezésének aktív résztvevője, példakiírója. A gondolkodó, a dolgok mélyére látó fizikus utánpótlás nevelésében elvülhetetlen szerepet tölt be.

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Közhasznúsági jelentése a 2005. évről

A Fővárosi Bíróság 1999. április hó 26-án kelt 13. Pk. 60451/1989/13. sz. végzésével a 396. sorszám alatt nyilvántartásba vett Eötvös Loránd Fizikai Társulatot közhasznú szervezetnek minősítette. Ennek megfelelően a Társulatnak beszámolási kötelezettsége teljesítése során a

MOLNÁR MIKLÓS *Prométheusz Érem* a fizikai gondolkodás terjesztéséért. Molnár Miklós nyugalmazott egyetemi docens teljes életpályáját a hazai felsőoktatás szolgálatában töltötte. Igen eredményes oktató és kutató munkája mellett rendkívül sokat tett a fizika népszerűsítéséért. Aktív tagja az ELFT Csongrád megyei Csoportjának. Különösen kiemelkedő, hogy 15 éven át szervezte az OKTV szakközépiskolai kategóriájának kísérleti fordulót, és számos egyéb fizikaverseny szervezésében és lebonyolításában részt vett.

A *Fizikai Szemle* Marx György *nívódíjában* HORVÁTH ÁRPÁD részesült a *Lássuk a részecskéket* című cikkéért.

Az újszerű kísérleti eszközök készítésére kiírt pályázat díjait JAROSIEWITZ BEÁTA és PILÁTH KÁROLY tanárok kapták.

Zárszavában Patkós András elnök bejelentette, hogy a 2007. évi Küldöttközgyűlés tervezett időpontja 2007. május 26., délelőtt 10 óra.

Határozat

A Küldöttközgyűlés a Társulat Alapszabálya 11.§ (1) bekezdésében foglalt hatáskörében

1) *hozzájárul* a Vákuumfizikai, valamint a Vékonyréteg-fizikai Szakcsoportok egyesítéséhez azzal, hogy

– a két szakcsoport önálló működése 2006. május 30. napjával megszűnik és e naptól kezdve működését Vákuumfizikai, -technológiai és alkalmazásai Szakcsoport néven folytatja,

– a két szakcsoport tagjai a továbbiakban az így létrehozott új szakcsoport tagjainak tekintendők;

2) *hozzájárul* az Atom-, Molekulafizikai és Kvantumelektronikai, valamint a Kristályfizikai Szakcsoportok egyesítéséhez azzal, hogy

– a két szakcsoport önálló működése 2006. május 30. napjával megszűnik és e naptól kezdve működését Atomfizikai és Kvantumelektronikai Szakcsoport néven folytatja,

– a két szakcsoport tagjai a továbbiakban az így létrehozott új szakcsoport tagjainak tekintendők;

3) *felhívja* a Félvezető-fizikai Szakcsoport figyelmét a Társulat Alapszabálya 11.§ (3) bekezdésében foglalt előírások betartására azzal, hogy

– kötelezi a Szakcsoportot új vezetőségének 2006. szeptember hó 30. napjáig megvalósítandó megválasztására,

– amennyiben ez a fenti határidőig nem történik meg, a Szakcsoportot megszüntnek kell tekinteni.

sajátosságairól szóló 224/2000 (XII.19) Korm. sz. rendeletben foglaltak szerint kell eljárnia. A jelen közhasznúsági jelentés az említett jogszabályok előírásainak figyelembe vételével készült.

I. rész – Gazdálkodási és számviteli beszámoló

Mérleg és eredménykimutatás

A Társulat 2005. évi gazdálkodásáról számot adó mérleget a jelen közhasznúsági jelentés 1. sz. *melléklete* tartalmazza. A 2. sz. *mellékletként* csatolt eredménykimutatás szerint jelentkezett 65 eFt tárgyévi eredmény a mérlegben tőkeváltozásként kerül átvezetésre.

Költségvetési támogatás és felhasználása

Az állami költségvetésből származó, közvetlen támogatásban a Társulat 2005-ben nem részesült, a pályázati úton elnyert támogatásokat a 2. sz. mellékletben foglalt eredménykimutatás tartalmazza. A 2004. évi személyi jövedelemadó 1%-ának a Társulat céljaira történt felajánlásából a tárgyévben 1018 eFt bevétele származott. Ezt az összeget a Társulat teljes egészében a *Fizikai Szemle* nyomdai költségeinek részleges fedezeteként használta fel.

Kimutatás a vagyon felhasználásáról

E kimutatás elkészítéséhez tartalmi előírások nem állnak rendelkezésre, így a Társulat vagyonának felhasználását illetően csak a mérleg forrásoldalának elemzésére szorítkozhatunk. A Társulat vagyonát tőkéje testesíti meg, amely a tárgyév eredményének figyelembe vételével 65 eFt értékben növekedett. Így az 1989. évi állapotot tükröző induló tőkéhez (7581 eFt) képest mutatkozó, a csökkenés irányába ható halmozott tőkeváltozás ezzel az értékkel kisebbedett, értéke jelenleg –2010 eFt. Így a Társulat saját tőkéjének jelenlegi, a mérleg szerint számított értéke 5571 eFt, szemben a tárgyévet megelőző, 2004. év 5506 eFt tőkeértékével.

Cél szerinti juttatások

A Társulat valamennyi tagja – a fennálló tagsági viszony alapján – a tagok számára természetben nyújtott, cél szerinti juttatásként kapta meg a Társulat hivatalos folyóirata, a *Fizikai Szemle* 2005-ben megjelentetett évfolyamának számait.

Kiemelt támogatások

A Társulat 2005-ben cél szerinti, a Khtv. 26. § c.) pontjának hatálya alá eső feladatainak megoldásához az alábbi támogatásokban részesült (a vonatkozó rendeletben megadott forrásokra szorítkozva, ezer Ft-ban):

• Központi költségvetési szervtől	0 eFt
• Elkülönített állami pénzalapoktól	0 eFt
• Helyi önkormányzatoktól	1 230 eFt
• Kisebbségi területi önkormányzatoktól	0 eFt

• Települési önkormányzatok társulásától	0 eFt
• Egészségbiztosítási önkormányzattól	0 eFt
• Egyéb közcélú felajánlásból	0 eFt

A fenti összesítés magában foglalja a megadott forráshek elsőbb szervei által nyújtott támogatásokat is.

Vezető tisztségviselőknek nyújtott juttatások

A Társulat vezető tisztségviselői ezen a címen 2005-ben semmilyen külön juttatásban nem részesültek. A tisztségviselők a Társulat tagjaként, a Társulat valamennyi tagjának a tagsági viszony alapján járó cél szerinti juttatásként kapták meg a *Fizikai Szemle* 2005. évi évfolyamának számait.

II. rész – Tartalmi beszámoló a közhasznú tevékenységről

A közhasznú szervezetként való elismerésről szóló, a jelentés bevezetésében idézett bírósági végzés indoklásában foglaltak szerint a Társulat cél szerinti tevékenység keretében a Khtv. 26. § c) pontjában felsoroltak közül az alábbi közhasznú tevékenységeket végzi:

- (3) tudományos tevékenység, kutatás
- (4) nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés;
- (5) kulturális tevékenység;
- (6) kulturális örökség megóvása;
- (19) az euroatlanti integráció elősegítése.

A Társulat 2005. évben végzett munkájának különös jelentőséget adott, hogy az Egyesült Nemzetek Közgyűlése a 2005. évet a Fizika Évének nyilvánította. Szükségszerű volt, hogy a Társulat teljes tevékenységét ennek rendeljük alá, felhasználva ezt a különleges lehetőséget a fizika iránti érdeklődés felkeltésére, a fizika népszerűsítésére. Rendkívül szerteágazó és széles körű volt elsősorban területi szervezeteink e körben végzett tevékenysége, ennek részletes ismertetése meghaladná e jelentés kereteit, így – köszönetet mondva mindazoknak, akik áldozatos munkájukkal hozzájárultak a Fizika Évének sikeréhez – csak utalunk arra, hogy a hazai eseményekről részletes tájékoztatás érhető el a Fizika Évének honlapján, a www.wyp2005.org/globe/europe/hungary.html címen.

A *tudományos tevékenység és kutatás* területén a tudományos eredmények közzétételének, azok megvitatásának színteret adó tudományos konferenciák, iskolák, előadódülések, valamint más tudományos rendezvények szervezését és lebonyolítását emeljük ki.

Felkérés alapján a Társulat szervezésében került sor a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) TC201 számú, a felületi kémiai analízissel foglalkozó Műszaki Bizottságának és kilenc albizottságának 14. ülésére Budapesten, 2005. szeptember 22–24. között.

A hazai részvétellel megtartott és a Társulat, illetve szakcsoportjai által rendezett tudományos, szakmai továbbképzési célú és egyéb rendezvények közül meg kívánjuk említeni az alábbiakat:

- Az Anyagtudományi és a Diffrakciós Szakcsoport *Diffrakció és anyagtudomány* címmel megtartott őszi iskolája, Visegrád, 2005. szeptember 26–28.

A 2005. év mérlege

• Az Atom-, Molekulafizikai és Kvantumelektronikai Szakcsoport *A kvantumoptika és -elektronika legújabb eredményei* című tavaszi iskolája, Balatonfüred, 2005. május 28. – június 3.

• A Neutron–Szinkrotron és Diffrakciós Szakcsoportok közreműködésével megrendezett, *A szinkrotronsugárzás alkalmazásai a szilárdtestfizikában* című iskolája, Budapest, 2005. február 24–25.

• A Részecskefizikai Szakcsoport *QCD-2005* címmel megrendezett elméleti fizikai iskolája, Gyöngyöstarján, 2005. május 24–28.

• A Sugárvédelmi Szakcsoport *XXX. Sugárvédelmi továbbképző tanfolyama*, Keszthely, 2005. május 3–5.

• A Statisztikus Fizikai Szakcsoport *Statisztikus fizikai nap* című rendezvénye, Budapest, 2005. március 23.

• A Szigeti György akadémikus születésének 100. évfordulója alkalmából az MTA Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Kutatóintézetével közösen szervezett emlékülése Budapesten, 2005. január 29-én.

• A Vákuumfizikai Szakcsoport Bodó Zalán akadémikus emlékének szentelt tudományos ülése Budapesten, 2005. december 14-én.

A Társulat szakcsoportjainak egyéb tevékenységét érintve ki kell emelnünk a Részecskefizikai, a Termodinamikai, valamint a Vákuumfizikai Szakcsoport (ez utóbbinak a Vékonyréteg Szakcsoporttal együttes) szemináriumszervező munkáját, továbbá a Csillagászati Szakcsoport közreműködését az Országos Csillagászati Szeminárium előadásainak szervezésében. E rendszeresen tartott szemináriumok, előadóülések a szakmai közélet értékes fórumai.

A Társulat szakcsoportjai és területi csoportjai a külön említettekén kívül – önállóan, vagy a fizika területén működő kutatóhelyekkel közösen, egyedi jelleggel vagy rendszeres időközönként – számos alkalommal rendeztek szakmai jellegű összejöveteleket, előadóüléseket, tudományos előadásokat, szervezték tagjaik részvételét külföldi szakmai konferenciákon.

A kutatás területén elért eredmények elismerésére a Társulat 2005-ben is odaítélte tudományos díjait, amelyek közül a Detre László-díj (*Tóth Imre*), a Gombás Pál-díj (*Legeza Örs*), a Jánossy Lajos-díj (*Horváth Ákos*), a Novobáczky Károly-díj (*Kovács Tamás*), a Schmid Rezső-díj (*Bortel Gábor*), valamint a Felsőoktatási díj (*Kanyár Béla*) került kiadásra. A Társulat Küldöttközgyűlése a 2005. évi Prométeusz-éremet *Härtlein Károlynak* ítélte oda.

A nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés és a kulturális tevékenység területein végzett szerteágazó munka zöme a Társulat oktatási szakcsoportjai, valamint területi csoportjai szervezésében folyt. A fizikatanári közösség számára módszertani segítséget, a tapasztalatcsere és szakmai továbbképzés lehetőségét kínálták a két oktatási szakcsoport által 2005-ben megrendezett, elismert továbbképzésként is akkreditált fizikatanári ankétok, így

• A 48. *Középfiskolai Fizikatanári Ankét és Eszközkiállítás*, Székesfehérvár, 2005. március 11–15.

• A 29. *Általános Iskolai Fizikatanári Ankét és Eszközkiállítás*, Kőszeg, 2005. június 27–30.

A Társulatnak a képességfejlesztés szolgálatában álló versenyszervező tevékenysége az általános iskolai korosztálytól kezdve az egyetemi oktatásban résztvevőkig

Megnevezés	Előző év (eFt)	Tárgyév
<i>A. Befektetett eszközök</i>	1 733	1 250
Immateriális javak	16	5
Tárgyi eszközök	1 717	1 245
<i>B. Forgóeszközök</i>	10 511	6 578
Készletek	0	0
Követelések	2 004	1 598
Pénzeszközök	8 507	4 980
<i>C. Aktív időbeli elhatárolások</i>	7 157	8 406
Eszközök (aktívák) összesen	19 401	16 234
<i>D. Saját tőke</i>	5 506	5 571
Induló tőke	7 581	7 581
Tőkeváltozás	-3 059	-2 075
Tárgyévi eredmény	984	65
<i>F. Kötelezettségek</i>	13 888	10 574
Rövid lejáratú kötelezettségek	13 888	10 574
<i>G. Passzív időbeli elhatárolások</i>	7	89
Források (passzívák) összesen	19 401	16 234

terjedően kínál felmérési lehetőséget a fizika iránt fokozott érdeklődést mutató diákok, hallgatók számára. A területi szervezetek túlnyomó többsége szervez helyi, megyei, adott esetben több megyére is kiterjedő vagy akár országos részvételű fizikaversenyeket. Ezek részletes felsorolása helyett csak meg kívánjuk említeni, hogy a 2005-ben szervezett és lebonyolított, adott esetben több száz főt is megmozgató versenyek száma változatlanul meghaladja a húszat. Ezek között számos olyan is szerepel, amelyek hosszabb idő óta évente rendszeresen kerülnek megrendezésre.

A Társulat 2005-ben is megrendezte hagyományos, országos jellegű fizikaversenyeit (Eötvös-verseny, Ortway-verseny, Mikola-verseny, Öveges-verseny, Szilárd Leó Fizikaverseny). A korábbi évekhez hasonlóan 2005-ben is a Társulat szervezte meg a résztvevők kiválasztását és a magyar csapat felkészítését az évenkénti fizikai diákolimpiára. A diákolimpián részt vett versenyzők három arany (első) és két bronz (harmadik) helyezést értek el, ezzel az érmek versenyében az ötödik, a nemzetek pontversenyében a hetedik helyt foglalták el.

A továbbképzésben, szakmai ismeretterjesztésben és az információszolgáltatásban betöltött szerepe mellett a tehetséggondozás feladatait is szolgálja a Társulat folyóirat-kiadási tevékenysége. A Társulat 2005-ben kiadta a Társulat havonta megjelenő hivatalos folyóirata, a *Fizikai Szemle* 55. évfolyamának 12 számát, továbbá kiadóként megjelentette a Bolyai János Matematikai Társulattal közösen szerkesztett *Középfiskolai Matematikai és Fizikai Lapok* (KöMaL) 2005. évi évfolyamát. A Társulat tagjainak tagsági jogon járó *Fizikai Szemle* megtartotta elismert szakmai színvonalát, változatlanul a magyarul beszélő fizikustársadalom egyik igen jelentős összefogó erejének tekinthető.

Eredménykimutatás a 2004. évről

Megnevezés	Előző év (eFt)	Tárgyév (eFt)
A. Összes közhasznú tevékenység bevétele	63 735	65 266
Közh. célú műk.-re kapott támogatás	10 068	10 836
Központi költségvetéstől	0	0
Helyi önkormányzattól	440	1 230
Egyéb (ebből SzJA 1%: 1 018 eFt)	9 628	9 616
Pályázati úton elnyert támogatás	15 248	9 535
Közh. tevékenységből származó bevétel	29 577	35 549
Tagdíjból származó bevétel	8 010	8 681
Egyéb bevétel	832	665
B. Vállalkozási tevékenység bevétele	0	0
C. Összes bevétel	63 735	65 266
D. Közhasznú tevékenység ráfordításai	62 751	65 201
Anyagjellegű ráfordítások	44 783	43 588
Személyi jellegű ráfordítások	15 196	18 679
Értécsökkenési leírás	870	641
Egyéb ráfordítások	1 902	2 293
E. Vállalkozási tevékenység ráfordításai	0	0
F. Összes ráfordítás (D+E)	62 751	65 201
G. Adózás előtti eredménye (B-E)	0	0
I. Tárgyévi vállalkozási eredmény (G-H)	0	0
J. Tárgyévi közhasznú eredmény (A-D)	984	65

A tanári közösséget érintő, valamint a szélesebb tömegekre kiterjedő ismeretterjesztés területén végzett társulati tevékenységből a fentiekben kívül meg kívánjuk említeni a korábbi évek *Physics on Stage* programok folytatásaként szervezett *Science on Stage* program hazai rendezvényeit. 2005. szeptember 23–25. között, Székesfehérváron rendeztük meg a nemzetközi fesztivál magyar delegációját kiválasztó, előkészítő konferenciát. A program anyagi támogatásával nyolc területi szervezet szervezett a program általános célkitűzéseinek megfelelő rendezvényeket – előadásokat, előadás-sorozatokat, versenyeket, kísérleti bemutatókat, diákszínpadai előadásokat.

Az *euroatlanti integráció elősegítése* szolgáltatásban állt a Társulat nemzetközi tevékenysége, amellyel a hazai fizika nemzetközi integrálódásának folyamatát kívántuk erősíteni. Sikerral kapcsolódott be a Társulat a hazai rendezvények kapcsán már említett, 25 európai ország részvételével szervezett *Science on Stage* programba. A program 2005 novemberében, a CERN-ben megrendezett záró fesztiválján tíztagú magyar tanárküldöttség vett részt. A résztvevők közül *Lang Ágota* kollégánk kiállított oktatási anyagával az Európai Molekuláris Biológiai Laboratórium különdíját nyerte el. A Társulat képviseltette magát a Cseh és Szlovák Fizikai Társulat, valamint az Osztrák Fizikai Társulat 2005. évi nagyrendezvényén.

A fenti Közhasznúsági jelentést az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Küldöttközgyűlése 2006. május hó 27-én tartott ülésén fogadta el.

Vákuumtechnikai tanfolyam

Az ELFT Vákuumfizikai Szakcsoportja magyar nyelvű vákuumfizikai, -technikai tanfolyamot szervez, amely a IUUSTA Technical Short Courses sorozatba tartozik. A IUUSTA korlátozott számban szállás-, valamint határon belüli útiköltség térítésére anyagi támogatást is ad a résztvevőknek.

Az oktatás célja: A vákuummal kapcsolatos munkaterületeken dolgozó technikusok, diákok, végzett diplomások, mérnökök, kutatók elméleti és gyakorlati oktatása, továbbképzése.

Nyelve: magyar.

Célközönsége: hazai és határon túli technikusok, diákok, mérnökök, kutatók, oktatók.

Ideje, időtartama: 2006. október 9-én, hétfőn 11:00 órától 13-án, pénteken 13:00 óráig.

Helye: MTA Atommagkutató Intézete (ATOMKI), Debrecen, Bem tér 18/C.

Tematikája, a jelentkezés és részvétel részletei a http://atomki.hu/~bohatka/Vakuumtechnikai_tanfolyam_2006.doc címen, az interneten hozzáférhető.

AZ AKADÉMIAI ÉLET HÍREI

Spenik Ottó az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia rendes tagja

Az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia (UNTA) 2006. évi közgyűlésén rendes taggá választotta *Spenik Ottó* fizikust, az UNTA Elektronfizikai Kutatóintézetének igazgatóját. Spenik Ottó Kárpátalja szülőtte, és az első kárpátaljai természettudós, aki ebben a megtiszteltetésben részesült.

1938-ban született Munkácson, ott is érettségizett. Az Ungvári Egyetemen folytatta tanulmányait, majd 1966-

ban Leningrádban védte meg kandidátusi disszertációját az elektron-atom ütközések témaköréből. A tudományok doktora fokozatot 1976-ban szerezte meg Kijevben. 1997-ben választották az UNTA levelező tagjává, 1998-ban pedig az MTA külső tagjává. 1992 óta az UNTA Elektronfizikai Kutatóintézet igazgatója, számos magas kitüntetés birtokosa.

Szépfalusy Péter 75 éves

Szépfalusy Péter, az Eötvös Loránd Tudományegyetem professor emeritusa, az Magyar Tudományos Akadémia tagja, 2006 júniusában betöltötte 75. életévét.

Személyében a fizika magyarországi kutatásának és egyetemi oktatásának területén az elmúlt fél évszázad egyik kiemelkedő, valamint a nemzetközi tudományos életben is széleskörűen elismert egyéniségét tiszteljük és köszöntjük.

Szépfalusy Péter 1953-ban végzett a Budapesti Műszaki Egyetem villamosmérnök szakán, majd 1955-ben fizikus oklevelet is szerzett az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. 1953-tól a Műszaki Egyetem Fizikai Intézetében dolgozott *Gombás Pál* csoportjában. Első kutatási területe az atomok elektronszerkezetének elmélete volt. Nevéhez fűződik a nemlokális pszeudopotenciál módszerének bevezetése, amely később, már tőle függetlenül, a szilárd testek elektronszerkezetének számításánál széleskörűen alkalmazott eljárássá fejlődött.

Érdeklődése később a kvantummechanikai soktestprobléma, ezen belül a Bose-rendszerek és a szuperfolyékony hélium viselkedése felé fordult. Kutatói pályájának fontos állomása volt tanulmányútja a Virginiai Egyetemen (Charlottesville, USA), ahová feleségével, *Menyhárd Nórával* utazott. Itt mindketten tagjai voltak a *Richard Ferrell* körül kialakult öt tagú nemzetközi csoportnak, amely 1967-ben a szuperfolyékony hélium kritikus viselkedésének elemzése kapcsán – egy másik amerikai kutatópárossal egy időben, de tőlük függetlenül – megfogalmazta a dinamikai skálahipotézist. Ez a felismerés alapvető lökést adott a terület további fejlődésének, és az eredmény ma már a tankönyvekben is szereplő ismeretek közé tartozik.

Szépfalusy Péter azzal a felismeréssel tért haza, hogy a fázisátalakulások és kritikus jelenségek megértésében bekövetkezett áttörés a statisztikus fizika tartós fellendülését és felértékelődését hozza magával. Tevékenységét e folyamat magyarországi érvényesülésének szolgálatába állította, kutatásai mellett hangsúlyt fektetett a statisztikus fizika oktatásának megújítására, és feladatokat vállalt e terület hazai aktivitásának és nemzetközi kapcsolatainak szervezésében is.

1962-ben munkahelyet változtatott, az ELTE Elméleti Fizika Tanszékén először a tanszéki kutatócsoport, majd Amerikából való hazatérése után a tanszék tagja lett. Az egyetemmel való kapcsolata akkor sem szakadt meg, amikor 1976-ban az MTA Központi Fizikai Kutatóintézetébe ment. 1986-ban tért vissza az ELTE-re, ahol 10 éven át vezette a Szilárdtest Fizika Tanszékét. 1998-ban egyik alapítója volt a Komplex Rendszerek Fizikája Tanszéknek, ahol ma is dolgozik az egyetem professor emeritusaként.

Az Amerikából való hazatérése utáni években kutatásai a folytonos fázisátalakulások dinamikai kritikus jelenségeinek és a dinamikai renormálási csoport transzformáció működésének megértésére irányultak. Tanítványainak első nemzedékével komoly visszhangot kiváltó eredményeket ért el a Bose-folyadék kondenzációjának és a sok komponensű rendszerek fázisátalakulásainak elméleti vizsgálatában.

Az 1970-es évek második felében érdeklődése a termikus egyensúlytól távoli struktúrák kialakulása felé fordult, ami később egyenes úton vezetett a szabálytalan időbeli viselkedés, a káosz tanulmányozásához.

Fontosnak tartotta, hogy az új tudományos irányokkal az ezeket közvetlenül művelőkön kívül a szélesebb tudományos közösség is megismerkedjen. Ennek hatékony formáját találta meg az egyhetes statisztikus fizikai iskolákban, amelyeket éveken át szervezett. Tanítványai több ilyen iskola témáját fizikus hallgatókkal is feldolgozták a tudományos diákkör nyári iskoláin.

Az 1982-es statisztikus fizikai iskola ismertette meg a szélesebb hazai tudományos közösséggel a káosz fogalmát, s erre az időre tehetjük a magyarországi káosz kutatás kezdetét. Szépfalusy Péter e területnek hamarosan nemzetközi szinten elismert vezető kutatójává vált, amit számos konferenciára szóló meghívás is jelzett. Kutatási témái igen széles spektrumot fogtak át a káosz statisztikus tulajdonságaitól a multifraktál tulajdonságokon át a kvantumkáoszig. Pályájának rendkívül termékeny időszak volt ez az évtized, melynek során gyümölcsöző együttműködést sikerült kialakítania a káosz és a statisztikus fizika matematikai alapjai iránt érdeklődő matematikusokkal, s közben felnevelte tanítványainak második nemzedékét is.

Korai kutatási témája, a Bose-folyadék fázisátalakulása és dinamikája ismét aktuálissá vált, amikor 1995-ben mágneses csapdába zárt alkáli fémgőzökkel kísérletileg megvalósították a Bose–Einstein-kondenzációt. Hallatlanul intenzív kísérleti és elméleti kutatás indult el ezzel a világban, ami a mai napig nem lanyhult. A szuperfolyékony hélium problémájában korábban szerzett tapasztalatokra építve Szépfalusy Péter és az általa vezetett MTA–ELTE Statisztikus Fizikai Kutatócsoport hamar bekapcsolódott a téma kutatásába. Eleinte a kondenzátum gerjesztéseinek vizsgálatával foglalkoztak, majd – a kísérletek által felvetett kérdéseket követve – áttértek a csapdázott spinor Bose-gáz, illetve a csapdázott fermion gőzök fázisátalakulásainak tanulmányozására. Eredményeik elismertségét jelzi, hogy Szépfalusy Péter és munkatársai résztvevői egy, a Bose-kondenzáció kutatását célzó nemzetközi European Science Foundation (ESF) programnak is. Másfajta elismerést jelentett az, hogy a témakör fellendülésének első szakaszában gyakran idézték Szépfalusy Péter és volt tanítványa, *Kondor Imre* közel három évtizeddel korábban elért egyik eredményét a gerjesztések csillapításával kapcsolatban.

A legutolsó néhány év fordulataként termékeny együttműködés alakult ki Szépfalusy Péter, valamint a Statisztikus Fizikai Kutatócsoport vezetését 2001-ben átvevő *Patkós András* és munkatársai között, amelyből a végeshőmérsékletű térelméleti modellek fázisátalakulásaira s az általuk leírt részecskék dinamikájára vonatkozóan nemzetközi visszhangot kiváltó eredmények születtek.

Szépfalusy Péter az ilyen irányú lehetőségek indulásának pillanatától nagy számú hazai és nemzetközi pályázat témavezetője volt. Jelenleg az ESF Bose–Einstein-kondenzáció témájú programjának magyarországi koordinátorra.

Szépfalusy Péter kutatómunkája mellett mindig talált időt arra is, hogy az új ismereteket fizikus kollégáinak és a fiatal kutatóknak továbbadja. Úttörő szerepe volt a hazai statisztikus fizika oktatásának modernizálásában, a modern témákat is tárgyaló tárgy kialakításában, amit aztán kisebb megszakításokkal közel húsz éven át gondozott. A hetvenes évek közepén elkészült, sokszorosított jegyzete alapján nemzedékek tanultak nemcsak az ELTE-n, hanem az egész országban. A statisztikus fizika klasszikus és friss fejezeteiről számos speciális előadást tartott, közülük több is a fizikus képzés reformja után reguláris előadás lett. 1995-ben vette át a *Héjfizika* című kötelező előadást, ami az ő kezében jól átgondolt, magas színvonalú bevezetéssé vált a fizika e területébe.

Szépfalusy Pétert állandóan tanítványok vették körül. Számítalan diplomamunkának volt témavezetője, s mellette a mai napig szinte megszakítás nélkül követték egymást a doktoranduszok. Az új rendszerű doktori képzés indulásakor meghatározó szerepe volt az ELTE Doktori Iskoláján belül a fizika program kialakításában, ennek 2001-ig vezetője is volt.

Kitartó szervező munkával törekedett arra, hogy a statisztikus fizika az öt megillető súllyal legyen jelen a hazai tudományos életben. Kezdeményezte az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Statisztikus Fizika Szakcsoportjának megalapítását, ennek sokáig a vezetője is volt. Megalakulásától kezdve egy évtizeden át vezette a Magyar Tudományos Akadémia Statisztikus Fizikai Albizottságát, amely később – a statisztikus fizika növekvő elismertségének jeleként – önálló bizottsággá vált.

Komoly erőfeszítéseket tett a statisztikus fizikát művelő közösség nemzetközi kapcsolatainak kiépítése érdekében. Elindította a 1974 óta töretlenül működő és – nevével ellentétben ma már egész Európára kiterjedő – Közép-európai Statisztikus Fizikai Együttműködésnek (MECO). Hosszú ideig tagja volt az együttműködés tanácsadó testületének, s ő szervezte meg a MECO 1980. évi budapesti konferenciáját. A hazai statisztikus fizikai közösség nagy elismerésének tekinthetjük, hogy 1975-ben Budapest rendezhette meg a IUPAP Statisztikus Fizikai Konferenciáját, amelynek szervezőbizottságát Szépfalusy Péter irányította. A budapesti konferencia e konfe-

renciák sorában az egyik legsikeresebb rendezvénynek bizonyult, kedvező alkalmat nyújtva a nyugati és a keleti világ fizikusainak találkozására is.

Szépfalusy Pétert a Magyar Tudományos Akadémia 1982-ben levelező tagjának, majd 1987-ben rendes tagjának választotta meg. Hosszabb-rövidebb időszakokra tagja volt az *Acta Physica Hungarica*, az *Europhysics Letters*, a *Fractals*, a *Zeitschrift für Physik B – Condensed Matter* és a *Physica A* nemzetközi fizikai folyóiratok szerkesztőbizottságának. 1972 és 1978 között tagja volt az IUPAP „Comission on Thermodynamics and Statistical Mechanics” bizottságának.

Elismertségét számos díj elnyerése is jelzi, közülük a legfigyelemreméltóbbak a Szent-Györgyi Albert-díj (1992), a Széchenyi-díj (1995), az Arany János Közalapítvány a Tudományért nagydíja (2000) és – a nemzetközi szinten is jelentős – Humboldt-díj (1998).

Széleskörű nemzetközi elismertségét jól mutatja, hogy a tanítványai által 60. születésnapja alkalmából szerkesztett könyvbe, melyet a World Scientific adott ki, több mint 30 közlemény érkezett külföldi szerzőktől, köztük olyan neves kutatóktól, mint *R. Ferrell*, *K. Binder*, *L. Bunyimovics*, *C. De Dominicis*, *G. Nicolis*, *G. Stanley* és *J. Szmáj*.

Szépfalusy Péter a hazai fizikusközösség egyik meghatározó személyisége. Kivételes érzéke van az új, fontos tudományos fejlemények azonnali felismerésére, és e felismeréseit pályája során mindig a hazai elterjesztésükért tett fáradhatatlan lépések követték. Eredményei és személyes tulajdonságai kiváló tanítványok sokaságát vonzották hozzá, és ez a pezsgés nemzetközi elismertségű statisztikus fizikai iskola kialakulásához vezetett. Érdeklődő hallgatókból és fiatal oktatókból korán lelkes kutatócsoport alakult ki körülötte. Tanítványait nem magának nevelte, hanem hamar munkatársának fogadta őket s mindent megtett annak érdekében, hogy önálló kutatóvá váljanak. Volt tanítványai közül sokan már hazai vagy külföldi intézmények professzorai és megbecsült munkatársai. Szépfalusy Pétertől tanítványai a szakma elmélyült ismeretét, tudományos igényességet és a tiszteletes megoldások keresését tanulhatják. A „Szépfalusy-iskola” tagjává válni máig megtiszteltetés.

Tél Tamás, Sasvári László

KÖNYVESPOLC

Litz József: FIZIKA II.

Új egyetemi tankönyv a termodinamikáról és az elektrodinamikáról

Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 2005.

A Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. egységes köntösben jelentette meg a *Fizika I.* (Klasszikus mechanika) és a *Fizika II.* (Termodinamika és molekuláris fizika – Elektromosság és mágnesség) című köteteket, amelyek a természettudo-

mányi karon a pályakezdő egyetemi hallgatók számára készült bevezető, a régi szóval „kísérleti”, a mai helyesebb szóhasználattal „általános” fizika tankönyvéül szolgálnak. Bár több kiadó erőfeszítései ismereteseek, helyütt